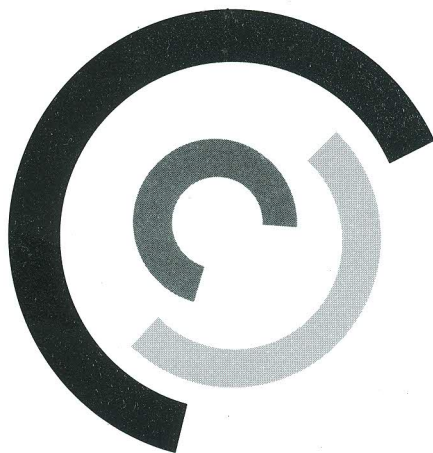

**HRVATSKO DRUŠTVO FOLKLORNIH
KOREOGRAFA I VODITELJA**

Stručni skup:

**"Reproduktivno folklorno
stvaralaštvo"**

(zbirka sažetaka)

Zagreb, 8. studenoga 2003.

Stručni skup održava se 8. studenoga 2003. godine u prostorijama HKUD-a "Željezničar" u Zagrebu, Trnjanska c. 1

Zahvaljujemo se na potpori Ministarstvu kulture Republike Hrvatske.

Ovo je izdanje biltena "FOKA" br. 6 za jesen 2003.

ISBN 953 - 96523 - 1 - 6

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb
UDK 39(497.5) (063) (048)
STRUČNI skup reproduktivno folklorno stvaralaštvo (2003 ; Zagreb)
Reproduktivno folklorna stvaralaštvo;
(zbirka sažetaka) : stručni skup, Zagreb,
8. studenoga 2003. - Zagreb : Hrvatsko društvo folklornih koreografa i voditelja, 2003.

ISBN 953 - 96523 - 1 - 6

421010093

Sadržaj:

I. Od izvora k reprodukciji i reinterpretaciji

Željko ŠTAJČER:	"Budućnost folkloru"	str. 8
Aleksej GOTTHARDI-PAVLOVSKY:	"Mogućnosti televizijske prezentacije autorski obrađene glazbene i plesne folklorne baštine"	str. 10
Duško TOPIĆ:	"Prilagodba folklornog glazbenog djela za scensku i koncertnu izvedbu"	str. 11
Naila CERIBAŠIĆ:	"Reprodukcija i reinterpretacija: nekoliko misli iz iskustava bavljenja glazbom"	str. 13

II. Status i stručnost voditelja - zrcalo plesača i ansambla

Goran KNEŽEVIĆ	"Status folklornih voditelja"	str. 14
Andrija IVANČAN:	"Važnost psihološko - tjelesne pripreme folklornih plesača za kompleksnije programe"	str. 16
Đurđa PODVORAC:	"Plesač/pjevač: sportaš - položaj plesača u velikom reproduktivnom folklornom ansamblu i paralele s iskustvima sportaša"	str. 17

III. Animacija i pedagoški rad s djecom

Damir KREMENIĆ:	"Poticanje djece i mladih za rad u folklornim društinama"	str. 19
Krešimir PLANTAK:	"Metodički pristup obradi folklornih sadržaja u dječjoj dobi"	str. 21
Blanka ŽAKULA:	"Škola tradicijske kulture kulturnog centra <i>Gatalinka</i> u Vinkovcima - nova razina reproduktivnog folkloru u Hrvatskoj"	str. 22
Marica TADIN:	"Metodologija rada pjevanja u folklornim skupinama"	str. 24
Enrih MERDIĆ:	"Kako izabrati članove za turneju"	str. 25
Senka JURINA:	"Poticanje natjecanja reproduktivnog folkloru"	str. 27

Program

- 10:00 Otvaranje skupa
- I. Od izvora k reprodukciji i reinterpretaciji*
- 10:15-10:40 Željko Štajcer: "Budućnost folkloru"
- 10:40-11:05 Aleksej Gotthardi-Pavlovsky: "Mogućnosti televizijske prezentacije autorski obrađene glazbene i plesne folklorne baštine"
- 11:05-11:30 Duško Topić: "Prilagodba folklornog glazbenog djela za scensku i koncertnu izvedbu"
- 11:30-11:55 Naila Ceribašić: "Reprodukcija i reinterpretacija: nekoliko misli iz iskustava bavljenja glazbom"
- II. Status i stručnost voditelja - zrcalo plesača i ansambla*
- 12:15-12:40 Goran Knežević: "Status folklornih voditelja"
- 12:40-13:05 Andrija Ivančan: "Važnost psihološko - tjelesne pripreme folklornih plesača za kompleksnije programe"
- 13:05-13:30 Đurđa Podvorac: "Plesač/pjevač: sportaš - položaj plesača u velikom reproduktivnom folklornom ansamblu i paralele s iskustvima sportaša"
- III. Poticanje i pedagoški rad s djecom i mladima*
- 16:00-16:25 Damir Krenenić: "Poticanje djece i mladih za rad u folklornim družinama"
- 16:25-16:50 Krešimir Plantak: "Metodički pristup obradi folklornih sadržaja u dječjoj dobi"
- 16:50-17:15 Blanka Žakula: "Škola tradicijske kulture kulturnog centra "Gatalinka" u Vinkovcima - nova razina reproduktivnog folkloru u Hrvatskoj"

- 17:30-17:55 Marica Tadin: "Metodologija rada pjevanja u folklornim skupinama"
- 17:55-18:20 Enrih Merdić: "Kako izabrati članove za turneju"
- 18:20-18:45 Senka Jurina: "Poticanje natjecanja reproduktivnoga folkloru"
- 19:00-19:30 Nastup FA "Zagreb-Markovac"

UVOD

Reproduktivno folklorno stvaralaštvo tema je drugoga stručnoga skupa Hrvatskog društva folklornih koreografa i voditelja. Sudionici skupa većinom su voditelji gradskih folklornih ansambala koji su najčešće ujedno i koreografi. Svoja iskustva u radu s djecom i mladima iznose u namjeri da pomognu ostalim članovima Društva i drugim zainteresiranima.

Na prvom, prošlogodišnjem skupu raspravljalo se o terminologiji i pitanjima uporabe pojedinih pojmova, te o različitim viđenjima svih koji se bave folklornim stvaralaštvom, osobito stoga što je tema toga skupa bio međusobni odnos izvornoga i koreografiranoga, odnosno reproduktivnoga folkloru. I ovaj put je za očekivati da će se različiti pristupi i poimanja ogledati u pojedinim izlaganjima. Etnolozi, folkloristi, etnomuzikolozi i etnokoreolozi svojim sudjelovanjem s referatima i u diskusijama upućuju na terminologiju, pristupe i problematiku s kojom se u užim područjima svojih znanstvenih disciplina susreću, na mogućnosti televizijske prezentacije autorski obrađene glazbene i plesne folklorne baštine, te na mogućnosti daljnjega razvoja u načinu obrađivanja folklornih predložaka, od reprodukcije k reinterpretaciji. Brojnija su praktična razmišljanja voditelja folklornih ansambala o njihovom statusu i potrebnoj stručnosti, o važnosti philoške i tjelesne osposobljenosti plesača koji izvode zahtjevnije programe što je slično s iskustvima sportaša, o poticanju djece i mladih za rad u folklornim druženjima, o metodici rada s djecom i mladima, te o odgoju i poticanju natjecateljskog duha mladih unutar i između družbi i pojedinaca koreografa.

Tvrtko Zebec

I. Od izvora k reprodukciji i reinterpretaciji

Željko Štajcer

BUDUĆNOST FOLKLORA

Mnogi stručnjaci različitih profila na različite načine rade na tome da se očuva folklorna baština od zaborava: zapisivanjem, snimanjem, slikanjem, čuvanjem i održavanjem ili rekonstruiranjem. No, kako sačuvati mnoštvo običaja, pjesama i plesa od zaborava da ne ostanu samo zapis u nekom arhivu ili muzeju?! Kakva je budućnost folklorne baštine (za 50, 60 godina)?

Danas imamo izvorne skupine koje svojim angažmanom i entuzijazmom uspijevaju očuvati dio bogate folklorne baštine. S druge strane imamo folklorne ansamble koji na svome repertoaru imaju koreografije s područja cijele Hrvatske.

Očuvati i barem održavati stečeno i očuvano od zaborava doživljam kao nacionalni interes. Respektirajući opću globalizaciju treba pratiti društvena i socijalna kretanja te vidjeti kako sve to utječe na pojedinca u nekom selu ili gradu.

Već se danas mladi na selu sve manje odazivaju u rad KUDova, većinom se okupljaju stariji ljudi, jer sve je manje mladih na selu, a ubrzani način života i dostupnost svih sadržaja usmjeravaju ih u obližnje gradove. Oni mladi koji se okupljaju u izvornim skupinama žele dinamičnije raditi i u program unositi plesove i pjesme drugih krajeva čime se gubi smisao dosadašnje koncepcije očuvanja folklorne baštine prema različitostima ovisno o krajevima naše zemlje. Zadnji je čas za stvaranje čvršće nacionalne koncepcije i temeljnih rasprava na ovu temu. Prirodnim odljevom starije generacije ostat će rupe koje će se sve više proširivati dok ne nastane potpuna praznina na folklornoj karti Hrvatske.

Osim toga u samoj struci postoji anarhičnost u smislu da se većinom bave sami sobom i svojim segmentom rada. Na primjer, koliko etnologa, etnomuzikologa radi u KUDovima i folklornim ansamblima? U njima se neposredno prenosi stečeno znanje u praksu, produljuje pamćenje i vijek trajanja folklorne građe.

Na drugoj strani imamo folklorne ansamble koji još koliko-toliko organizacijskom strukturom i dinamikom rada mogu privući pažnju

mladih ljudi te uz stručni rad imaju sve predispozicije za preuzimanje te važne uloge, naravno, sigurno ne u sirovom, izvornom obliku. Moramo biti svjesni da vrijeme nosi promjene.

Tema je vruća, a u interesu očuvanja folklorne baštine i zbog budućnosti njezine prezentacije za naše nove generacije i za druge, treba je realno sagledati i ne zatvarati oči pred aktualnim problemima u radu s izvornim skupinama i folklornim ansamblima.

Aleksej Gotthardi -Pavlovsky

MOGUĆNOSTI TELEVIZIJSKE PREZENTACIJE AUTORSKI OBRAĐENE GLAZBENE I PLESNE FOLKLORNE BAŠTINE

Pod (ne baš najsretnije odabranim) pojmom reproduktivnog folkloru podrazumijevamo predajnu narodnu plesnu i glazbenu baštinu autorski i uglavnom stilizirano obrađenu za scenski nastup. Budući da se ne radi o repliciranju/imitiranju tzv. izvornog folkloru, već o novim, suvremenim scenskim djelima, tom segmentu umjetničkog stvaralaštva treba pristupati kao i prema drugim scensko-glazbenim oblicima - operi, baletu, mjuziklu ili performansu - uvažavajući pritom njegove specifičnosti. Tri su načina televizijskog predstavljanja scensko-glazbenih djela:

- a) TV prijenos, tj. snimanje na klasičnoj sceni (pozornici)
- b) snimanje u TV studiju
- c) snimanje "na terenu", tj. na lokacijama koje nisu niti pozornica niti studio, a koje semantički, stilski i dramaturški odgovaraju predstavljenom sadržaju/radnji.

Način i kvaliteta televizijskog predstavljanja dotičnih (kao i svih drugih) sadržaja kod sva tri navedena oblika ovisi o dva bitna čimbenika: 1) o programskim potrebama dotične TV kuće o kojima ovisi predviđeno trajanje snimke/prijenosa (tj. o tome hoće li se sadržaj prilagoditi programskim potrebama TV programa ili će se pak TV program prilagoditi sadržaju)

2) o tome koliko je novaca dotična TV kuća voljna uložiti u predstavljanje dotičnoga djela.

Oba čimbenika ovise pak o programskoj politici dotične TV kuće i o njezinim objektivnim financijskim mogućnostima.

S obzirom na gore navedeno, određeno scensko-glazbeno djelo u bilo kojem od televizijskih oblika može biti predstavljeno adekvatno, tj. zadovoljavajuće ili pak tako da njegova vrijednost bude umanjena ili oštećena. Što su uvjeti i mogućnosti manje i teže, to će biti manje šanse da dotično djelo bude predstavljeno zadovoljavajuće, odnosno, to će i psihički i fizički otežati rad objema stranama - i autorima/izvođačima djela i njegovim TV prezentatorima. U svakom od rečenih slučajeva realno planiranje (tj. odluka o ulaženju u posao ili o odustajanju), strpljivost i međusobno uvažavanje neophodni su.

Duško Topić

PRILAGODBA FOLKLORNOG GLAZBENOG DJELA ZA SCENSKU I KONCERTNU IZVEDBU

Zapisano folklorno glazbeno djelo mrtvo je slovo na papiru ako nije dostupno širem krugu slušatelja. Zato ga je potrebno obraditi ili prilagoditi javnomu izvođenju na sceni, u koncertnom obliku ili putem javnih medija. Iako ovakvo djelo ponekad najbolje zvuči u svojoj originalnoj verziji, najčešće njegov osnovni oblik ne zadovoljava potrebe koncertne ili scenske izvedbe pa su zato neophodne brojne prilagodbe. Autor obrade, prilagodbe ili aranžmana pred velikim je iskušenjem kako koncertno ili scenski uobličiti izvorni narodni napjev da se pritom ne promijene stilske i druge specifičnosti narodnoga djela. Original je u svakom slučaju poput svetinje i tako mu se treba i pristupati, čega bi svaki odgovorni obrađivač trebao biti svjestan. Istina, pred njim su nebrojene stvaralačke slobode, koje će mu omogućiti da izabere formu, trajanje, izvođački ansambl, ali istovremeno i određene bojazni koliko se smije zadrijeti u narodno glazbeno tkivo, a da se ono pritom na bilo koji način ne povrijedi. Obrade folklornih glazbenih djela služe najčešće za izvođenje u folklornim ansamblima ili za izvedbe u javnim medijima. Nerijetko se obrade rade po narudžbi za određene izvođače i ansamble što autora često dovodi u poziciju glazbenog obrtnika. Svjedoci smo na našoj glazbenoj sceni i pravih umjetničkih dragulja nastalih na osnovama narodne glazbe. Obrada narodnih glazbenih djela proces je koji autoru uz zanatsku odgovornost pruža obilje izražajnih mogućnosti.

Već kod prvog kontakta s izvornim zapisom autor izabire izvođački sastav za koji piše obradu. Ako se odluči za pjevački zbor, pred dilemama je kakav zbor odabrati po sastavu, broju glasova, a cappella ili uz instrumentalnu pratnju, hoće li biti solista i koliko i sl. Isto tako, ako je u pitanju instrumentalno djelo, autor odabire sastav ili solistička glazbala koja će sudjelovati u izvedbi. Uobičajena je praksa da se koriste narodna glazbala ili oni suvremeni instrumenti koji mogu dati zvukovne boje najsličnije izvornomu zvuku.

Autor obrade mora se truditi da pretjeranim intervencijama ne utječe na bitne stilske i izražajne karakteristike, kao i ostale osobine tipične za folklorno područje i regiju u kojoj je izvorno djelo nastalo. Ako se

obrađuje neka slavonska narodna pjesma, autor će npr., od izvođačkoga sastava nastojati izvući zvuk najbližnji onom izvornomu, što znači da će od pjevača zahtijevati resko pjevanje tipično za ovu regiju. To će postići djelomično izborom tonaliteta, brojem i bojom glasova kao i potrebnim uputama kojima će rastumačiti način izvođenja. Kod izbora glazbala najvažnije je izabrati ona koja su specifična za to područje, što će u slučaju slavonskoga napjeva biti sve vrste suvremenih tambura i njihovih preteča, gajde, dvojnice i druge svirale koje je domicilno stanovništvo nekada koristilo.

Naila Ceribašić

REPRODUKCIJA I REINTERPRETACIJA: NEKOLIKO MISLI IZ ISKUSTAVA BAVLJENJA GLAZBOM

Namjera je priloga da ukratko prikaže koncepcije izvorne i stilizirane narodne glazbe, nacionalno usmjerene umjetničke glazbe, neotradicijske popularne glazbe, etno glazbe i world music, koje su sve u određenom odnosu prema tradicijskoj glazbi. Naglasak će biti na dimenziji ne/sputanosti normama tradicijskih glazbenih oblika, žanrova i stilova te kanonima u načinu njihova obrađivanja. Pomišlja se kako bi iskustva raznorodnih pristupa (npr. pristupi koji su istodobno i poosobljeni i otvoreni prema drukčijem) i njihovih učinaka (npr. izrazito hibridni oblici, žanrovi ili stilovi) mogla biti korisna pri promišljanju iskoraka od reprodukcije prema reinterpetaciji tradicijskoga plesa, što je jedna od težnji Hrvatskoga društva folklornih koreografa i voditelja.

II. Status i stručnost voditelja - pravilna priprema plesača i ansambla

Goran Knežević

STATUS FOLKLORNIH VODITELJA

Rad i djelatnost folklorne voditelja u širem je smislu nažalost nepoznata i nepriznata stručna aktivnost, u pravilu marginalizirana i prepuštena stihiji i slučajnosti. Uglavnom zbog: izostanka školskih ustanova odnosno sustava za stvaranje stručnih kadrova; nestabilnog društvenog sustava; izostanka stručne i utemeljene kritike rada voditelja; neprovođenja službene verifikacije statusa voditelja u praksi; izostanka financijskoga vrednovanja rada voditelja; izbjegavanja međusobne pozitivne kritike i zbog kronične nesloge voditelja.

Folklorne voditelj obavlja vrlo kompleksan i odgovoran posao u kojemu se ravnopravno prožimaju sociološke, pedagoške, etnološke, scenske, stvaralačke, tržišne i estetske komponente koje svaki voditelj treba održavati i unaprjeđivati.

Navodim samo neke od djelatnosti koje se očekuju od folklorne voditelja reproduktivnih folklorne ansambala:

- animiranje novih plesača,
- razrada metodičkog pristupa u stvaranju i oblikovanju budućeg plesača,
- razvijanje svijesti kod izvođača o pripadnosti ansamblu, međusobnom poštovanju i ispravnom odnosu prema vlastitoj tradicijskoj kulturi i umjetnosti općenito,
- insistiranje na razvoju radnih kvaliteta izvođača,
- pedagoški osmišljeno i pravedno nagrađivanje izvođača,
- izrada plana i programa rada ansambla,
- terensko istraživanje ili korištenje literature za određene plesno-glazbene predloške,
- prezentacija i uvježbavanje narodnih plesova,
- prezentacija i uvježbavanje narodnih pjesama,
- poduka plesača u čuvanju i nošenju narodnih nošnji,
- koordiniranje plesača i pjevača s pratećim glazbenim sastavom,
- rad na scenskoj kulturi i izražavanju izvođača,
- razvijanje kvalitete i moći duhovne pretvorbe kod izvođača u prezentaciji tradicija različitih krajeva,

- prilagodba programa različitim scenskim zahtjevima,
- psihofizička priprema izvođača za javne nastupe,
- neophodna prisutnost na javnim nastupima, turnejama i gostovanjima.

Očito je pred voditeljima težak zadatak jer moraju ovladati čitavim nizom spoznaja i znanja što bi u pravilu trebalo obavljati nekoliko stručnih ljudi.

Stoga sa sigurnošću možemo reći da je glavni poticaj svakoga voditelja entuzijazam i ljubav prema ovakvom obliku aktivnosti, te da su topla riječ i iskrena podrška najveća nagrada za uloženi trud. Iskrenost, principijelnost, dosljednost, stvaralački nerv i osobnost, glavne su odlike uspješnoga voditelja. Jer voditelj mora stvoriti, izgraditi i očuvati ansambl kojeg čine mladi ljudi s izraženom potrebom za pravednošću i uspjehom.

Andrija Ivančan

VAŽNOST PSIHOLOŠKO-TJELESNE PRIPREME FOLKLORNIH PLESAČA ZA KOMPLEKSNIJE PROGRAME

Rad s reproduktivnim folklornim ansamblima pretpostavlja širok program koreografiranog (umjetnički obrađenog) materijala, koji pred voditelje i izvođački sastav postavlja visoke zahtjeve. Ansambl se pritom za izvedbu svake koreografije treba transformirati, s obzirom na kraj Hrvatske ili područje nastanjeno hrvatskom dijasporom odakle potječe izabrano djelo. Nastoji se stilski, tehnički, vokalno-instrumentalno, likovno i karakterno dočarati osobitosti određenoga kraja. Važno je pri tom uvažavati kreativne mogućnosti ansambla i umjetničkih voditelja, te prema tome kreirati program. Psihološko-tjelesna priprema plesača i metodologija kojom se ona postiže može odigrati presudnu ulogu za onaj kvalitativni pomak koji se i očekuje od vrhunskog reproduktivnog folklornog ansambla.

Đurđa Podvorac

PLESAČ/PJEVAČ: SPORTAŠ - POLOŽAJ PLESAČA U VELIKOM REPRODUKTIVNOM FOLKLORNOM ANSAMBLU I PARALELE S ISKUSTVIMA SPORTAŠA

Plesač u reproduktivnom ansamblu koji izvodi cjelovečernje koncerte koreografiranoga folklor iz raznih etnokoreoloških regija nedvojbeno je u poziciji sportaša koji mora biti pripremljen za takve nastupe. Uz glazbenu i kostimografsku - svaka od specifičnih vrsta priprema - tjelesna, stilska, taktička i psihološka - čine sadržaj rada s plesačima i visoko koreliraju s metodama i oblicima rada u sportu. Tjelesna priprema podrazumijeva bazičnu i specifičnu pripremu - potonju ovisnu o ulogama plesača u ekipi, učestalosti i vrsti nastupa. Tehnička priprema usko je povezana s tjelesnom i stilskom, jer se odnosi na pravilno izvođenje plesnih struktura, za što treba imati osim funkcionalnih i motoričkih sposobnosti (kondicije, koordinacije u ritmu, ravnoteže, gipkosti, različitih manifestacija snage: statičke, eksplozivne i repetitivne) i specifičnu naobrazbu o stilskim osobitostima određenoga etnokoreološkog lokaliteta. Taktička priprema kao i u sportu rješava pozicije i zadatke u ekipi (visoka i niska postava, kolovođe, broj i raspored izlazaka u postavama, alternative itd.). Neizostavna je i psihološka priprema vezana uz važnost nastupa, stvaranje potrebne atmosfere i homogenosti, podrške svima, osobito onima koji prvi puta izlaze na scenu, te onima koji inače imaju problema s izlaskom pred publiku.

Nerijetko je sam voditelj u poziciji da se jedini bavi sa svim nabrojenim komponentama pripreme i održavanja forme ansambla tijekom cijele sezone. Tu je, dakle, i pitanje planiranja i programiranja rada i nastupa u određenim mikro i makrociklusima.

Ovaj rad nastoji na općoj razini transponirati iskustva sportaša i trenera u milje reproduktivnog folklornog ansambla, ukazati na bitne dodirne točke i uputiti na konkretne mogućnosti transfera znanja i trenežne tehnologije. Vrijeme je za kineziološka istraživanja statusa plesača, a možda i za neko zasebno savjetovanje vezano uz ovu interdisciplinarnu temu, koje bi okupilo specijaliste iz različitih poddisciplina znanosti o sportu (sportska medicina, biomehanika, teorija treninga, sportska psihologija i sociologija). Međusobno

disciplinarno razumijevanje statusa plesača tiče se sporta i folkloru, zdravlja i umjetnosti, kvalitetnog slobodnog vremena i očuvanja tradicije, dakle, bavljenjem tradicijom na najbolji mogući način.

III. Animacija i pedagoški rad s djecom

Damir Krenenić

POTICANJE DJECE I MLADIH ZA RAD U FOLKLORNIM DRUŽINAMA

Hrvatsko kulturno društvo Braće Radića osnovano je 1980. Godine u novozagrebačkom naselju Travno i od tada neprekidno djeluje. Nakon raspada KUD-a "Veljko Vlahović" 1984. godine, koji je imao sjedište u Zaprudu, HKD Braće Radića ostalo je jedino kulturno društvo na području istočnog Novog Zagreba. Društvo članstvom i svojim programima pokriva naselja Središće, Zaprude, Sopot, Utrinu, Travno, Sloboštinu i Dugave, te sela Hrelić i Jakuševac. Ovaj dio Novog Zagreba ima sedamdesetak tisuća stanovnika, četiri tramvajske i četiri autobusne linije i ogromno područje s pretežito većim stambenim blokovima, i najvećom zgradom u Hrvatskoj, poznatom "Mamuticom" sa četiri i pol tisuće stanovnika.

Početak rada društva bilo je puno mladih ljudi, škola u Travnom imala je 2400 učenika, radila u tri smjene i bila je dobar izvor novih članova. Uspijevali smo animirati dovoljan broj članova za rad dvije dječje skupine i za skupinu odraslih. Većina mladih članova bila je prva generacija djece rođene u Zagrebu, njihovi roditelji doselili su s raznih strana, i poticaj za čuvanjem korijenja bio je prilično jak. Međutim, zbog neprijateljstava između grupa mladih u pojedinim naseljima potencijalni članovi iz Dugava nisu se usudili dolaziti u Travno.

Okolinu smo obavještavali o radu Društva plakatima koje smo lijepili po svim ulazima, trgovinama, školi, Mjesnoj zajednici, te priređivanjem etnografskih izložbi u Etnogaleriji "Turopoljski cvjetić". O postojanju folklornih skupina u Travnom govorila su i gostovanja folklornih družina koje smo u organizaciji našeg Društva dovodili u Travno u vrijeme održavanja Međunarodne smotre folkloru. Na platou "Mamutice", u izlogu zubarske ordinacije, postavljali smo panoje s fotografijama o radu Društva. Dijelili smo letke i po autobusima, u vrijeme odlaska mladih u školu, a znali smo i zapjevati u autobusu.

Polovicom osamdesetih mijenja se situacija. Izgradnjom škole u Dugavama, mladi idu u školu u svom naselju, no i dalje smo surađujući sa školama najviše članova nalazili po razredima.

I samo naselje Travno se razdvojilo u nekoliko manjih cjelina. Čak su i neki stanovnici Travnog koristili dugavski autobus za odlazak u grad i školu, jer im je bio bliži.

U vrijeme rata u Zagrebu izgubili smo polovicu članova, nismo mogli više održavati probe u Mjesnoj zajednici niti u školi, a upraviteljica vrtića dozvolila nam je održavanje proba u jednom od tri vrtića te je tako spasila Društvo.

U novim uvjetima dogovorili smo predavanja o folkloru u okviru nastave glazbenog odgoja po školama na našem području. Nakon toga bi pozvali mlade da nam se priključe. Animirali smo nekoliko puta studente etnologije, nudeći stručnu knjižnicu i mogućnost terenskog rada. Redovito održavamo mise za društvo i to na Jurjevo, kada smo osnovani, pa i nakon misa animiramo mlade da se učlane. Povremeno palimo krijes u Hreliću, također uz animaciju. U okviru stranice na Internetu o Travnom dobili smo svoj kutak, gdje smo predstavili društvo. Uz sve navedene vrste animacije, uvjerali smo se u to da je najbolja animacija ona osobna, kada zadovoljni član nagovara svoje prijatelje i poznate da dođu plesati. Iako je takva animacija najbolja, prijeti opasnost zatvaranja u jedan krug mladih ljudi, pa ipak nastojimo održati plakatanje i animaciju po školama i dječjim vrtićima. Za sada nam uspijeva.

Krešimir Plantak

METODIČKI PRISTUP OBRADI FOLKLORNIH SADRŽAJA U DJEČJOJ DOBI

Metodika je prema Anićevu rječniku proučavanje i podučavanje nastavnih postupaka. Ako folklor doživljavamo kao interdisciplinarno područje, ciljevi i zadaci obrade folklornih sadržaja proizlaze iz metodike svake pojedine discipline kojom se bavimo. Bez obzira u koje područje zadiremo izborom pojedinoga folklornog sadržaja, osnovni je cilj očuvati tradiciju svoga naroda. Jedan od glavnih zadataka je potaknuti djecu da postanu aktivni sudionici tradicijskoga lanca. Neka od osnovnih načela kojih se treba držati, bez obzira je li nam je prioritet likovno, glazbeno, plesno ili neko drugo izražavanje su: načelo poštivanja razvojnog stupnja djeteta; načelo interesa i spontanosti; načelo tradicionalnosti; načelo aktivnosti; načelo individualizacije, načelo zornosti i načelo postupnosti i sustavnosti.

Metode kojima se služimo kod obrade folklornih sadržaja ovise o području u koje se upuštamo. U glazbenom ćemo izražavanju tako koristiti pokret, aplikacije, instrumente, dramatizacije, itd. U likovnom izražavanju koristit ćemo metode analitičkog promatranja, razgovora, demonstracije, usmenog izlaganja, građenja, razlaganja i dr. U plesnom ćemo koristiti metode vođenja, improvizacije i imitacije. Oblici rada kojima se pritom služimo su: individualni, rad u parovima te skupni rad. O najprimjerenijem obliku rada odlučuje voditelj. On poznaje mogućnosti djece s kojom radi i ciljeve i zadatke koje želi postići. Upravo će mu pravilan odabir oblika rada pomoći da dva segmenta, mogućnosti djece s jedne, i ciljevi i zadaci s druge strane, spoji, te time ispuni dječja i svoja očekivanja.

Blanka Žakula

ŠKOLA TRADICIJSKE KULTURE KULTURNOG CENTRA GATALINKA U VINKOVcima - NOVA RAZINA REPRODUKTIVNOG FOLKLORA U HRVATSKOJ

Eksperimentalna škola tradicijske kulture Kulturnog centra "Gatalinka" iz Vinkovaca osnovana je 1994. godine. Cilj škole je educirati buduće plesne voditelje osim plesa i sviranju na tamburama, tradicijskim glazbalima, radu na terenu, voditeljskom radu s djecom i odraslima, te ih motivirati za stvaranje novih djela. Na taj način budući voditelj stječe daleko više znanja iz područja tradicijske kulture, a očekuje se i veći doprinos u pedagoškom radu, istraživanju i bilježenju terenske građe.

Kako državne institucije i tijela lokalne uprave ne prepoznaju i financijski ne podržavaju ovaj projekt, škola se potpuno samostalno financira od 1994. godine. U razdoblju od 9 godina škola je dobila samo 4.000,00 kn od županije vukovarsko-srijemske za sufinanciranje jednoga putovanja.

U školu se upisuju djeca u dobi od sedam godina. Prve tri godine uče dječje igre i notno pismo, te sviraju na jednom žičanom instrumentu (bisernici ili braču). Slijedeće tri godine uče plesove s područja Slavonije, prelaze na drugi instrument i upoznaju se s jednim tradicijskim glazbalom (samica, dvojnica ili gajde). Daljnje tri godine upoznaju plesove ostalih krajeva Hrvatske.

Posljednje tri godine svladavaju ostale žičane instrumente (E-brač, čelo, kontru, bas, mandolinu, mandolu), te još jedno tradicijsko glazbalo (lijericu ili harmoniku triještinu - instrumente koje škola za sada posjeduje). Nakon završenih 12 godina obrazovanja, samo učenici koji svladaju sve gore navedeno dobivaju diplomu škole. Svi ostali dobiju potvrdu na kojoj je navedeno koji program su savladali. Do sada je diplomirala samo jedna učenica, a do 2004. diplomirat će još troje učenika.

Do 2006. godine trajanje škole produžit će se za još godinu dana. Za to vrijeme učenici će svladavati plesno pismo, odnosno kinetografiju. Budući nastavnik kinetografije bivši je učenik ove škole koji već sad posjeduje potrebna znanja o plesnom pismu, ali zbog studija ne može početi s nastavom.

Problemi koji prate rad škole su slijedeći:

1. samostalno financiranje prostora, opreme, rekvizita, instrumenata i troškova putovanja,
2. u samom početku nedovoljan broj instrumenata i opreme za rad,
3. zbog zahtjevnog programa nedovoljan odaziv djece,
4. od upisane djece, do kraja obrazovnog ciklusa ostaju samo ona djeca koja imaju odlične rezultate i u osnovnoj ili srednjoj školi.
5. stečena znanja nisu dovoljno vrednovana ni od stručnih ljudi, što dodatno demotivira učenike da idu na daljnje usavršavanje.

Za sada jedina učenica koja je diplomirala, opredijelila se za studij strojarstva. Škola trenutno posjeduje slijedeću opremu za edukaciju: oko 1600 odjevnih predmeta, nakita, oglavlja i obuće, 30 tambura, 10 tradicijskih instrumenata, 130 video kazeta sa zapisima s terena od 1988. godine, 60 tonskih kazeta sa zapisima s terena, 30 gramofonskih ploča, 20 CD-a, biblioteku od 400 knjiga s područja etnologije, etnomuzikologije, plesa.

Osim škole folkloru u KC "Gatalinka", učenici već od petog razreda polaze Seminar folkloru Panonske zone, te Hrvatsku školu folkloru.

Marica Tadin

METODOLOGIJA RADA PJEVANJA U FOLKLORNIM SKUPINAMA

Pjevački glas instrument je ljudskoga organizma i ne postoji kao gotov instrument nego ga školovanjem treba izgraditi. Kad je riječ o spoju plesa i pjesme tada se istodobno izvođač izražava plesnim pokretima, pjevanjem oblikovanim u melodijsku liniju i govorom - tekstom. Ples potpomognut pjevanjem sinteza je tehničkoga i emocionalnoga za vrijeme izravne komunikacije pjevača sa slušateljima. Da bi kontakt na relaciji pjevač - slušatelj bio što uspješniji, pjevač mora pjevane riječi prožeti duhom. Loš pedagoški pristup može uništiti pjevačev instrument. Stoga je veoma važna uloga voditelja folklorne skupine koji često puta nije ni sam dovoljno upućen u tehniku pjevanja ili metodiku rada s pjevačima.

Voditelj-zborovođa duša je zbora te mora steći potpuno povjerenje članova. To će postići ako je muzikalan, vrstan znalac teorijskih glazbenih predmeta, poznavatelj vokalnog instrumenta i vokalne tehnike, spretan u dirigiranju, a nadasve odličan pedagog. Ne smije biti nervozan, neodlučan i sramežljiv. Zborovođa koji preuzima umjetničko vodstvo pjevačkog zbora mora znati s kakvim pjevačkim materijalom raspolaže, koji notni materijal odnosno glazbene obrade mora postaviti i u kojem razdoblju. Ako ustanovi da ansambl nije spreman i da su zahtjevi veliki, treba biti pošten prema sebi i pjevačima te ih upozoriti da je potrebno pričekati pogodnije vrijeme. Svaka skupina ogledalo je svoga voditelja.

Folklorne skupine koje njeguju pjevanje ili imaju folklorni zbor prema dobnim skupinama dijelimo na dječje, ženske i muške. U referatu se govori o radu s pojedinim vrstama zborova, podjeli glasova, pravilnoj impostaciji, odnosu glasova, te odnosu glasova i instrumentalne pratnje kad se pjeva uz pratnju orkestra. Govori se i o počecima rada sa zborom, audiciji u koju je uključena provjera sluha, glasa i ritma, te načinu njezina provođenja; o načinu vođenja pjevanja u sklopu plesnih probi od samog početka, s vježbama disanja i tehničkim vježbama koje ne smiju trajati predugo, preko jednoglasnog pjevanja a cappellado višeglasja uz oblikovanje glasova odnosno dionice.

Enrih Merdić

KAKO IZABRATI ČLANOVE ZA TURNEJU

Mnogi naši ansambli sudjeluju na različitim festivalima diljem svijeta. Najčešći problem s kojima se susreću je broj članova koji mogu sudjelovati na festivalu. Festivalna logika je jasna, sa što manje članova pokazati što više, tako da se festivalu više "isplati" ugostiti dvije države s ansamblima od oko 25 članova nego jedan ansambl s 40. Naši ansambli uvijek prezentiraju folklor više regija Hrvatske, pa je potreban veći broj članova (dvije ekipe). Uz to veći ansambl uvijek bolje pjeva. Nakon poziva na festival uvijek slijede tvrdi pregovori s organizatorom o broju ljudi. Obično u toj dogovorenoj kvoti bude nekoliko mjesta za organizatore ili financijere putovanja i stručno vodstvo, a najveći dio čine članovi: plesači, pjevači i svirači. Tada tek slijede problemi tko od članova ansambla treba poći na putovanje. Jedina osoba koja treba donositi sud o tome tko od izvođača treba poći na turneju je umjetnički voditelj. Umjetnički je voditelj jedini koji s članovima provodi najviše vremena i dobro ih poznaje. On je osoba koja može (i mora) procijeniti vrijednost svakoga mladog čovjeka i ocijeniti njegov doprinos ansamblu.

Najvažniji kriterij su sposobnosti članova u osnovnom zadatku, a to su pjesma i ples odnosno svirka. To znači da treba procijeniti je li kvaliteta izvedbe zadanoga programa dobra. Tu se može ocjenjivati na različite načine (zadovoljava i nezadovoljava ili odličan, dobar, nedovoljno dobar ili pak numerički od 1 do 5). Način ocjenjivanja kvalitete izvođenja programa ovisi o broju potencijalnih kandidata, što je veći broj kandidata skala izbora mora biti preciznija. Nadalje kriterij izbora mora biti odnos prema radu u ansamblu. Naime, često se događa da talentiraniji članovi nisu baš skloni radu jer lakše svladavaju program, pa se brzo zasite i postaju neredoviti. Za razliku od njih postoje članovi koje ja nazivam "dobri amateri" (ansamblu vrlo privrženi članovi), koji su prisutni u svim aktivnostima ansambla, a slabije su kvalitete plesa/pjesme/svirke. Na voditelju je težak zadatak odlučiti se kome od ove dvije kategorije dati prednost. Kriterij također može biti i status koji pojedini član zauzima u ansamblu. Postoje članovi koji su omiljeni i kontaktiraju sa svima, pa su rado viđeno društvo, kao i oni koji ne uživaju takav ugled. Kriterij izbora može biti i odnos prema

inventaru društva, nošnjama (sanducima), instrumentima i ostalim rekvizitima. Kriterij kojeg ne treba zanemariti je poznavanje stranoga jezika ako se ide na međunarodni festival, jer je komunikacija s ansamblima iz drugih država vrlo važna. Također kriterij može biti iskustvo člana ansambla. Povesti na turneju neiskusnog mladog člana posebna je odgovornost, međutim od nje se ne smije bježati, jer je na mladim članovima budućnost ansambla. Međutim, treba procijeniti gdje se mogu "kaliti" novi članovi. Ukoliko su članovi u svemu podjednaki treba dati šansu svima.

Na osnovi ovih kriterija voditelj može izabrati ljude s kojima će kvalitetno nastupiti na turneji. Iz svega navedenoga vidi se da je posao izbora vrlo odgovoran, jer nekada posljedice krivoga izbora mogu biti vrlo loše za ansambl (gubitak članova, remećenje odnosa među članovima, remećenje odnosa u upravnom odboru ili čak još gore).

Senka Jurina

POTICANJE NATJECANJA REPRODUKTIVNOG FOLKLORA

Natjecanje i ocjenjivanje u prezentaciji hrvatskoga folklor nikada nisu zaživjeli, stoga se nameće niz pitanja kojima se opravdava činjenično stanje i potiče na promjene.

Osnovno je pitanje jesu li natjecanja uopće potrebna i zašto?

Natjecanje predstavlja izazov, motivira i postavlja najprimitivniji cilj, biti bolji od drugoga. Konkretno, ono potiče nova istraživanja folklorne građe, kreativniji rad u scenskom oblikovanju, pronalaženje novih metoda rada u težnji k vrhunskim izvedbama, kao i mnoge druge pozitivne osobine sudionika i gledatelja.

Svrha natjecanja je pobjeda, odnosno proglašenje više ili manje uspješnih. Praksa je pokazala da je natjecanje folklornih ansambala nemotivirajuće, prvenstveno za voditelje i koreografe. Ostalo je otvoreno pitanje - zašto? Da li su na taj način upravo oni kao ključni stvaraoci scenskog oblikovanja i interpretacije folklorne baštine marginalizirani? Ako je to točno, jedino je rješenje osmišljavanje sustava natjecanja u zasebnim kategorijama voditelja, odnosno koreografa koje bi svojom transparentnošću projiciralo ocjenu uspješnosti ansambla, iako ne primarno.

Najosjetljivije je pitanje ocjenjivača i ocjenjivanja. Tko ocjenjuje i tko može ocjenjivati folklorne? Nedvojbeno su to stručnjaci, ali u nepostojanju folklorne akademije ili visokoškolske ustanove, tko su zapravo verificirani folklorni stručnjaci? Etnolozi i etnomuzikolozi znanstveno su najpozvaniji za ocjenjivanje originalnosti i autentičnosti folklorne građe, ali je upitno do koje granice su mjerodavni u ocjenjivanju umjetničke kvalitete koreografije ili izvedbe. Jesu li to eminentni folkloristi, autori već potvrđenih vrhunskih folklornih ostvarenja? Mogu li ocjene donositi ostali folklorni uglednici koje se nikada nisu bavili istraživanjem ili vođenjem ansambla, možda stručni novinari i kritičari srodnih scenskih izražaja? Vrlo je važno da folklorni poznavatelji vrednuju kvalitetu rada folklorša, ali samo u segmentima koje obuhvaća njihov djelokrug rada.

Sukladno toj konstataciji potrebno je osmisлити sustav nepristranog ocjenjivanja. Zahvaljujući novim promišljanjima svjedoci smo pozitivnih kretanja u aktualizaciji folklornih natjecanja. Rasprava o navedenim,

kao i mnogim tabuiziranim pitanjima vezanim uz razinu reproduktivnog folklornog stvaralaštva Hrvatske, trebala bi polučiti temeljne odrednice budućih natjecanja sa svrhom poticanja na sudjelovanje.

Organizacijski odbor:

Vido Bago, Tvrtko Zebec, Anđelija Ivančan, Goran Knežević, Irena Kralj, Miroslav Mikić, Biserka Zokica, Zeljka Štancer, Damir Križanec, Senka Jurina, Goran Knežević

Študentski redatelj:
M. set Tvrtko Zebec

Grafički program:
Senka Jurina

Tiskar:
Brotuhnik-Orišavje

Naklada:
300 primjaka

Za nakladnika:
Goran Knežević

HRVATSKO DRUŠTVO FOLKLORNIH KOREOGRAFA I VODITELJA

Organizacijski odbor:

Vido Bagur, Tvrтко Zebec, Andrija Ivančan, Goran Ivan Matoš, Enrih Merdić, Blanka Žakula, Željko Štajcer, Damir Kremenić, Senka Jurina,
Goran Knežević

Stručna redakcija:
dr. sci Tvrтко Zebec

Grafička priprema:
Senka Jurina

Tisak:
Birotehnik-Oroslavje

Naklada:
300 primjeraka

Za nakladnika:
Goran Knežević